

Sorsastusta omalla lammella

- Saalista ja tilaa sopivasti

▲ Sorsastukseen ja varsinkin sen aloitukseen osallistuu vuosittain suuri joukko metsästäjiä ympäri maata, "hyville" suuren metsästäjäkunnan tuntemille jahtipaikoille tahtoo elokuun 20. päivän tietämällä tulla ruuhkaa. Jotta sen voisi välttää, sorsastukseen ja sorsavesien hoitoon sekä metsästyksen järjestelyyn olisi saatava joustoa ja väljyyttä – uusia hyviä ruuhkattomia jahtipaikkoja. Seuraavassa kokemuksia viiden vuoden ajalta oman sorsastuspaikkamme osalta, jossa ruuhkaa ei ole ollut.

Laskennoilla varmuutta

Metsästysalueen linnuston määrä- ja laatu on se peruslähtökohta jonka pohjalta kestävä ja järkiperäinen metsästys tulisi järjestää. Miten sen toteuttaminen on mahdollista ja onko saatujen tietojen käyttö verotuksen pohjana riittävän luotettavaa. Kokosimme oman lammien antamien kokemusten ja laskentojen perusteella saatuja lintulaskentojen tietoja vuosilta 2000-2004. Ohessa viiden vuoden tulokset (taulukko 1.) sekä kevät (toukokuu) ja syyskesän (heinä-elokuu) laskentojen osalta. **Taulukossa** ensimmäinen lukumäärä tarkoittaa koiraita ja poikueissa on 1 tai useampi emo + poikueiden poikasten kokonaismäärä. Tiedot ovat yhden eri laskentakerran mukaan kirjattuja, sekä kevät että syyskesän ajalta.

Tilastojen kertomaa

Seurasimme kahden miehen voimin lammien kehitystä ja tapahtumia suurella mielenkiinnolla. Olihan odotettavissa, että satsatut hoito- ja pyyntiponnistukset päästäisiin mittaamaan hallitusti tulevan jahtikauden aikana. Saatut saaliit, niin

pienpedot kuin linnutkin kirjattiin ylös vuosittain. Myös metsästyksen yhteydessä menetetyt muutamat haavakot ja kadonneet saalislinnut kirjattiin ylös. Viiden vuoden saldon purkaminen kevättalvella 2005 oli mieluinen yllätys, sekä saaliiden että muidenkin tietojen osalta. Olihan tapahtumat ja tieto kerätty vain 1,5 ha suuruisen lammikon osalta. Kokonaissaaliiksi (sorsa, tavi ja haapana) muodostui keskimäärin 21,6 lintua jahtikautta kohden. Kokonaissaalis 2000-2004 on esitetty **kuvassa 1.**

Saalis talteen – Koira mukaan

Vuosien 2000-2004 kokonaissaalis lintulajeittain kuvassa 1. Jahtikausien 2000-2004 aikana haavakoina menetettiin 4 sorsaa ja yksi tavi, eli noin 4 % koko saalista. Sekä yksi pudotettu sorsa joka jäi löytämättä, mitä saalismäärään nähden voi pitää vähäisenä tappiona. Metsästyksen yhteydessä on ajoittain käytetty apuna vesityöskentelyyn tottunutta pystykorvaa, mikä on osaltaan helpottanut muun muassa iltalentoilla saaliin saamista talteen. Pystykorva oppii kohtuullisen nopeasti vesityöskentelyyn, mikäli sille annetaan siihen mahdollisuus. Parhaiten se onnistuu totuttamalla koira jo pentuna vesielementtiin – lintukoira on lintukoira, olipa se sitten metsästyskuvalla maalla tai vesialueiden tuntumassa.

Pienpedot kuriin

Pienpetojen pyyntiä ja pienpetojen merkitystä on korostettu useissa yhteyksissä, eikä suotta. Oman sorsalampemme ympäristöä on koko sen tähänastisen viisi vuotta kestäneen käyttöajan puitteissa tehopyydetty pienpedoista. Käytössä on ollut ajan kohdasta riippuen 5-8 minkkiloukkuja ja 2-3 supipyödyistä. Kokemukset pienpetojen liikkeistä ja mahdollisista jäljistä on kirjattu ylös, kuten saatu pienpetosaalisikin. Pienpetosaalis on esitetty **kuvassa 2.**

Pienpetopyynti on aloitettu kevättalvella "kiimaminkkien" pyyntinä, joka on toiminut tehokkaasti. Silloin maisemissa luuhostelevat emominkit ja niiden mahdollinen jälkikasvu on saatu näppärästi pois, ikään kuin samassa paketissa. Näin on pystytty välttämään ensimmäisten muuttomatkaltaan palavien uupuneiden ja osin häähumussa olevien emolintujen verotus – peivälle linnustolle on tarjottu lähes pienpetovaipaata reviiriä. Parhaiten keväisten kiimaminkkien pyynti onnistuu heti tappavilla raudoilla, jotka kannattaa hajustaa heti ensimmäisen minkin erehdyttyä rautoihin. Raudat on syytä laittaa putkeen jolloin vältytään muiden eläinten tahaton joutuminen rautoihin.

Vaikka pyydettyjen minkkien ja supien mää-

Vuosi	Havainto aika	Sorsa	Haapana	Tavi	Telkkä
2000	Toukokuu Elokuu	2 + 1 naaras 3 emo + 24 poik.	1 uros -	2 + 2 naaras Emo + 4 poik.	1 + 4 naaras Emo + 4 poik.
2001	Toukokuu Elokuu	4 + 5 naaras 2 emo + 16 poik.	2 uros 1 uros	2 + 2 naaras 3 emo + 21 poik.	2 + 2 naaras 1 emo + 8 poik.
2002	Toukokuu Elokuu	4 + 6 naaras 2 emo + 12 poik.	2 + 2 naaras 2 emo + 7 poik.	3 + 2 naaras 2 emo + 9 poik.	2 + 3 naaras 1 emo + 7 poik.
2003	Toukokuu Elokuu	3 + 5 naaras 3 emo + 23 poik.	4 + 3 naaras 2 emo + 9 poik.	3 + 4 naaras 2 emo + 13 poik.	2 + 2 naaras 1 emo + 6 poik.
2004	Toukokuu Elokuu	3 + 4 naaras 2 emo + 13 poik.	3 + 4 naaras 2 emo + 12 poik.	3 + 3 naaras 2 emo + 14 poik.	2 + 1 naaras 1 emo + 7 poik.

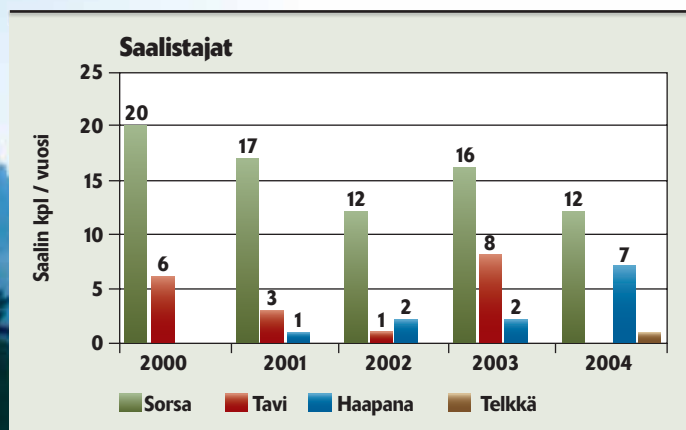
Taulukko 1. Parilaskenta ja poikuelaskenta 2000-2004.

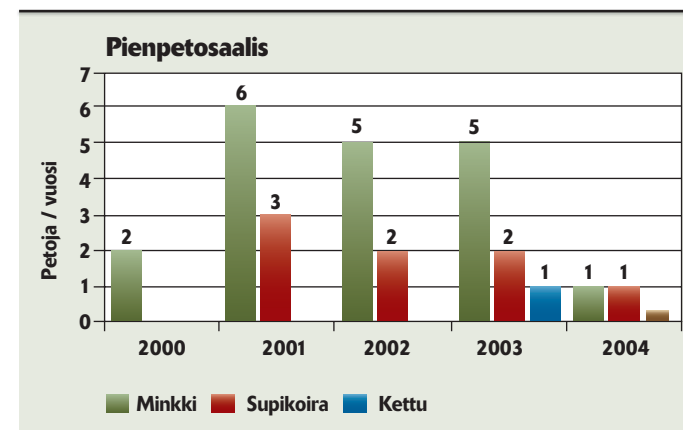
rä ei ole ollutkaan suuren suuri, on pienialaisesti kuitenkin pystytty vähentämään emolinnuille ja varsinkin niiden poikueille usein aiheuttamaa lähes totaalista tuhoa, poikueen tai munapesän menetyksen muodossa. Havaintojen mukaan vain yhtenä kesänä on tavattu poikueeton emolintu ja kahtena kesänä ilmeisesti minkin verottama pieni, vähälukuinen haapanapoikue. Aineiston pienuudesta huolimatta pienpetojen määrä on vähentynyt jakson 2000-2004 aikana selvästi, onko ainoa syy ollut tehostunut pyynti vai luonnolliset kannanvaihtelut ei ole täysin varmaa. Ainakin talven 2002-2003 kovat pakkaset verottivat mitä todennäköisemmin minkkien määrää selvästi, hyvä niin.

Ruokintaa ja rauhoituspäiviä

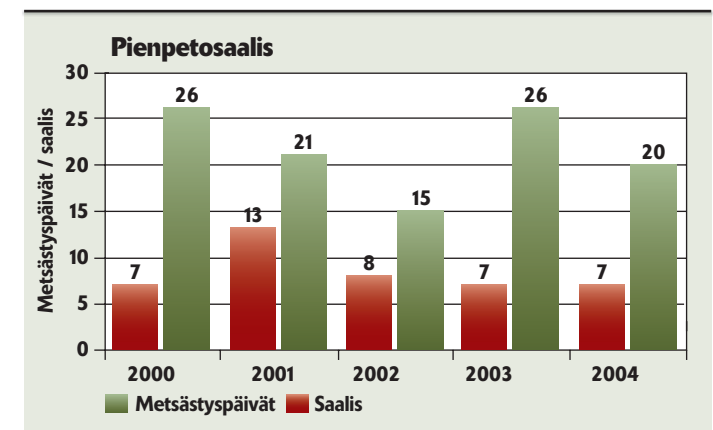
Keväällä hyvissä aloitetun lisäruokinnan ansiosta alueelle muuttoaikana jääneet ja siellä pesineet linnut on laskettu keväisin, näin saatu alustava tieto lammikon asumalinnustosta. Lammikon sijainti saareissa ja kauempana vakituisesta asutuksesta on omalta osaltaan helpottanut niin pienpetojen pyyntiä, kuin metsästyksiä muutoinkin. Ruokinnan järjestämisessä on pyritty riittävään väljyyteen ruokintapisteiden ja lauttojen sijoittelussa; Näin on vältetty suhteellisen suuren linnut määrän helposti aiheuttamat reviiriä. Poikueet ovat myös pysyneet paremmin koossa ja kullekin poikueelle on riittänyt tilaa. Käytössä on ollut vuosittain 5-6 ruokintalauttaa, lisäksi ohraa

Kuva 1. 2000-2004 kokonaissaalis

Kuva 2. Pienpetosaalis 2000-2004

Kuva 3. Metsästyspäivien ja saaliin suhde 2000-2004.

ja kauraa on tarjottu linnuille lammikon matalilta kovapohjaisilta alueilta suoraan. Osassa ruokintalautoista on tarjottu linnuille myös jauhinkiviä, viljan ohessa.

Metsästyksen järjestelyn osalta on noudatettu selkeää jaksottelua, jonka ansiosta linnusto on viipynyt lammikolla pitkälle syksyyn. Kutakin viikkoa kohden jahtipäiviä on ollut 2-3 ja osa niistäkin vain iltaisin muutamia tunteja. Loppusyksyllä lammikolle on sen oman asumalinnuston lisäksi kerääntynyt muualta tulleita, jo muuttomatkalteen lähteneitä lintuja. Sekä rauhallisen sijaintinsa, että ruokailumahdollisuuden ansiosta parhaimmillaan lammikolla on saattanut olla jopa useita kymmeniä (50-60) lintua tankkaamassa ennen muuttomatkaa lähtöä. Vaikka lintumäärät ovat ajoittain nousseet suureksikin, on metsästys lopetettu tarkoituksellisesti jo hyvissä ajoin ennen varsinaisen jahtikauden päättymistä. Loppukausi onkin vain "pidätetty" lintuja lammikolla niiden muuttamista viivästyen ruokaa tarjoamalla.

Viiden vuoden saldo – lintuja tasaiseen tahtiin

Metsästyksellisesti pienten ja tarkkaan hoidettujen, sekä organisoitujen kohteiden rakentamista tai muodostamista kannattaa vankasti harkita. Omien kokemustemme perusteella pienempi metsästys alueen järkipäinen ja kurinalainen käyttö muodostaa sekä metsästyksellisesti mielenkiintoiset puitteet, että luonnontaloudellisesti kestävä perustan vesilintukantojen kannalta katsottuna. Saalistiloissa telkän osuudeksi on "jäänyt" vain yksi saalistyksilö, mikä johtuu pitkälti oman porukan päätöksestä rauhoittaa telkkä tietoisesti. Jos telkkää olisi "kohdeltu" metsästyksellisesti tasapuolisesti olisi niiden osuus mitä ilmeisimmin ollut sorsa ja haapana saaliiden puolivälissä noin 5-10 yksilöä jahtikautta kohden.

Myös metsästyksen järjestely ja to-

Minkkikannan kurissapitäminen on kosteikolla ensiarvoisen tärkeää.

teutus on voitu laatia sopivilla "nuoteilla," näin muun muassa ampumamatkojen ja ampumasektoreiden valinta on ollut helpompaa. Saaliis on saatu talteen, eikä laukauksia ylipitkiltä matkoilta ole tullut. Haavakoiden osuus koko saaliista on ollut viiden vuoden aikana vain 4 %. Saaliin talteen saamisessa koiran osuus on ollut merkittävä, varsinkin iltalentoilla metsätettäessä. Metsästyksen käytetyn ajan suhteen ei ole pyritty minimi tai maksimi jahtipäivien määrään, vaan metsästys toteutunut pitkälti sattumanva-

raisesti. Kuitenkin niin että väliin on tietoisesti jätetty rauhoituspäiviä.

Kuvassa 3. on esitetty metsästyspäivien määrä ja saalis. Taitaapa olla jäänyt joku viikkokin väliin, niinpä saaliin ja metsästyspäivien vertaileminen ei sinällään kerro mitään. Totta kuitenkin on, että metsästyspaineen liiallisen kasvattaminen "ylimetsästys" tuottaa harvoihin suhteessa metsästyspäiviin sen suurempia saaliita.

Suunnittele ja toteuta oikein

Viiden vuoden ajalta kerätyn tiedon perusteella eri lintulajien "asettuminen" uusille alueille (perustetut lammikot ja kosteikot) vaihtelee. Sorsa on yleisin ja runsaslukuisin laji, joka näyttää kelpuuttavan lähes kaiken tyyppiset vesialtaat ja lampareet. Näin on myös tavilla. Selvän poikkeuksen omien huomioittemme perusteella tekee haapana. Ensimmäiset haapanat ja haapanapoikueet kirjattiin ylös vasta lammikon kolmantena toimintavuonna. Telkkiä sen sijaan on ollut tasaisesti vuosittain. Ilmeisimmin lammikoiden "uutuus" ja aluksi vähäinen vesikasvillisuus ei houkuttele rehevillä vesillä mielellään oleilevia haapanoita.

Puolisukeltajille matalaa vettä

Lammikon tai lammikoiden houkuttelevuudessa eri lintulajien osalla näyttää olevan vaihtelua, siinä missä tavi asustaa vähäisenkin lampareen tai ojan, näyttää mm. haapana vaativan väljyyttä ja tilaa huomattavasti enemmän. Sorsa on onneksi jotain siltä väliä. lammikoiden sopiva syvyys (0,3-1,0 m) ja riittävä peitteisyys kasvuston muodossa edesauttavat ainakin tavallisimpien puolisukeltajajorsien viihtymistä. Niinpä näitä on hyvä painottaa lammikoiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Oman kokemuksemme perusteella liian suuri veden syvyys (yli 1 m) vähentää puolisukeltajien (sorsa, tavi, haapana) viihtyvyyttä merkittävästi, mutta esimerkiksi telkkien määrää se vastaavasti lisää. Myös vesikasvusto on monipuolisempi ja runsaampi matalissa (alle 1 m) syvyisissä lammikoissa.

Mutta näin meillä – miten kukin jahtiasiansa järjestääkin, se onkin sitten eri tarinan arvoinen asia. Omaan osaamme ja "reseptiin" toimivuuteen voimme olla viiden vuoden kokemuksella täysin tyytyväisiä. Toki niitä minkkejä ja supeja toivoisi saavan jatkossa vieläkin enemmän – pienpe-tojenpyynti on parasta riistan "täsmähoitoa."

Petteri Kontila

Kuvat: Petteri Kontila & Kimmo Pöri

